

10.07x32.38	1	עמוד 21	גלובס - כותרת	14/01/2019	66786928-2
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

מי ישמור על האזרחים מפני השוטרים?

טור אורח
פרופ' בועז סנג'רו

לאחרונה פורסם דוח של מבקר המשרד לביטחון הפנים, המשמש גם כמבקר המשטרה, שלפיו רק אחוז בודד מהשוטרים שעברו עבירות משמעת הועמדו לדין משמעתי. ב-81% מתוך מאות המקרים שהתגלו בתקופת הדוח, הסתפקו מפקדי המשטרה בכך שביקשו מהשוטרים שעברו עבירות משמעת לחבר "דוח הסבר" על מעשיהם (מזכיר נשכחות מימי בית-הספר היסודי?); ב-17% מהמקרים נערך "ראיון אזהרה" (תיכון?); ורק ב-1% מהמקרים ננקט הליך משמעתי. הציון הממוצע שניתן בדוח לרמת המשמעת ביחידות השונות היה 62; והציון הנמוך ביותר ניתן לאגף החקירות והמודיעין ("הארץ", 24.10.18).

אפתח בנתון האחרון. מחקרים שנעשו בעולם מלמדים שתפיסת תפקיד מעוותת אך שכיחה של חוקרי משטרה, מוליכה אותם למחשבה המוטעית שכדי "לפענח את המקרה" עליהם למצוא ראיות מפליליות נגד החשוד. הקונספציה של אשמת החשוד היא הרסנית, משום שלעיתים קרובות החשוד חף-מפשע, אך החוקרים ממקדים באיתור ראיות שיוכיחו את אשמתו ומזניחים כיווני חקירה אחרים, כך שאינם מגיעים לפושע האמיתי - השוו למשל בין ההתמקדות ברומן זדורוב לבין הזנחת החקירה של המכונה "א.ק."

כפי שכתב הפילוסוף של המדע קארל פופר, כשמתאמצים למצוא אישושים לתיאוריה, גם אם איננה מדעית, בסופו של דבר מוצאים אותם. בחקירה המשטרתית הישראלית המאמץ המרכזי מושקע בחילוץ הודאה מהנאשם. לפי המחקרים, אם החוקרים משקיעים מאמצים רבים, ואינם בוחלים בדרכים לא ראויות, בסופו של דבר כמעט כל נחקר צפוי להודות במקרה או במאוחר.

משטרה ללא הליכים משמעתיים ופיליליים נגד מי שסרחו היא מפחידה. יש להקים גוף ממשלתי למניעת הרשעות-שווא ולהגבלת כוחה המופרז של המשטרה לפי הצורך. סמכות ללא ביקורת - משחיתה

מסתפקים בהודאה

למרבה הצער, לפי הדין הישראלי ההודאה עדיין מספיקה להרשעה, כמעט לברדה. התוספת שבה מסתפקים השופטים - "דבר-מה-נוסף" - עשויה לפי ההלכה של בית-המשפט העליון להיות "קלה כנוצה". לפיכך, אין פלא שתמיד מוצאים אותה, ולו רק באותו גורם שמלכתחילה יצר את החשד. כך, למשל, זדורוב נחשד בכיצוע הרצח בעיקר משום שעבד בבית-הספר כרצף; ולאחר שחילצו ממנו הודאה בדרך-לא-דרך, שכללה שימוש במדובב-שפל ובשקרי חוקרים לנחקר, שלפיהם כביכול יש נגדו ראיות חזקות כולל ראיות ביולוגיות (שאלו אותו איך הוא מסביר את הימצאות דמה של הקורבן על כלי העבודה שלו - דבר שלא היה ולא נברא); שימשה עובדת עבודתו בבית-הספר כ"דבר-מה-נוסף"... שקרים שכאלה צפויים לייאש גם נחקרים חפים מפשע, ולהובילם להודאה בתקווה שיקלו עימם.

סמכות משחיתה

ובחזרה לעבירות המשמעת של השוטרים - ובכך, מה לסלחנות המפכ"ל וצמרת המשטרה כלפי עבירות המשמעת הנפוצות במיוחד בקרב חוקרי המשטרה, ולחקירת חשודים בדרכים פסולות? בעיניי, הקשר חזק וההתעלמות מעבירות משמעת של חוקרי משטרה מטפחת אצלם את האמונה שהכול מותר להם כביכול בדרך להשגת המטרה, שהיא כביכול הרשעת החשוד בכל מחיר.

ברומה, גם הטיפול החלש של מח"ש (היחידה לחקירות שוטרים שבמשרד המשפטים) באלימות של שוטרים כלפי אזרחים מנציחה מצב שבו גם עשרות שנים לאחר פרסום המלצותיה של "ועדת קרמניצר" לחקירת אלימות שוטרים, האזרחים עדיין חשופים לחלוטין. בעידן מצלמות הווידאו, רובנו צפינו בטלוויזיה בסרטונים המוכיחים אלימות קשה של שוטרים נגד אזרחים. ואם לא הזדמן למי מהקוראים לראות - חפשו ב"יוטיוב", מיצאו והודעו.

מערכת אכיפת החוק הפלילי חשובה לחברה, ולכן ניתנו לה סמכויות נרחבות. אך סמכות ללא ביקורת, משחיתה. משטרה ללא הליכים משמעתיים ופיליליים נגד שוטרים שסרחו היא אלימה, מרכאת ואפילו מפחידה. יש להקים מכון ממשלתי לבטיחות מפני הרשעות-שווא, שיעסוק גם בהגבלת ההכרחיות על כוחם המופרז של המשטרה ושל השוטרים.